

PEDAGOGISCHE MIDDELEN & OPVOEDINGSDOELEN

De vier opvoedingsdoelen

De Wet Kinderopvang stelt dat kinderopvang in zijn pedagogische werkwijze moet voldoen aan vier basale opvoedingsdoelen:

1. Het bieden van een gevoel van veiligheid (emotionele veiligheid) en geborgenheid
2. Het bevorderen van persoonlijke competentie
3. Het bevorderen van sociale competentie
4. Het eigen maken van waarden, normen, cultuur

De vijf pedagogische middelen

Per doelstellingen passen we bij MIK en Spelenderwijs de vijf pedagogische middelen toe die we in de kinderopvang ter beschikking hebben:

1. De PM-kind interactie; hoe gaan PM (PM) en het kind met elkaar om; de kwaliteit van de relatie;
2. De groep en het groepsproces: de rol en invloed van de groep kinderen en volwassenen;
3. De binnen- en buitenruimte; de inrichting en het gebruik van de ruimten;
4. De activiteiten die het kind kan doen of ondernemen: ontdekken, onderzoeken, proberen;
5. De speelmaterialen: alles waarmee het kind kan spelen, ontdekken en leren.

Het pedagogisch handelen

De vier opvoedingsdoelen vormen in combinatie met de vijf pedagogische middelen de basis voor het pedagogisch handelen van onze medewerkers in het kinderdagverblijf, de peuteropvang en de BSO.

Wij beschrijven in dit document hoe we de vier opvoedingsdoelen in praktijk brengen én hoe wij per opvoedingsdoel de pedagogische middelen inzetten per leeftijdsgroep.

Inhoud

4.1	Eerste doel: het bieden van emotionele veiligheid en geborgenheid	3
4.1.1	De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang	3
4.1.2	De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang	5
4.2	Tweede doel: het stimuleren van de persoonlijke competenties	6
4.2.1	De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang	6
4.2.2	De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang	8
4.3	Derde doel: het stimuleren van de sociale competenties	9
4.3.1	De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang	9
4.3.2	De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang	10
4.4	Vierde doel: de overdracht van normen en waarden(cultuur)	12
4.4.1	De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang	12
4.4.2	De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang	13

4.1 Eerste doel: het bieden van emotionele veiligheid en geborgenheid

4.1.1 De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang

<p>1. Pedagogisch medewerker-kind interactie</p>	<p>De PM: 0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Blijft in de buurt van de baby. Ze laat haar aanwezigheid merken door oogcontact of aanraken van het kind (b.v. aaien). Past zich aan het tempo van de baby door haar handelingen en praten hierop af te stemmen. Reageert op de baby door zelf ook geluidjes te maken of aan te raken of lokt dit contact uit. Herhaalt handelingen die een baby leuk vindt (b.v. kusje op de neus bij het begroeten). <p>0- 4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Begroet ieder kind individueel, enthousiast en op een persoonlijke manier. Neemt van ieder kind persoonlijk afscheid met een persoonlijke opmerking of groet. Kent ieder kind bij naam en kent de bijzonderheden (karakter, slaapritueel, allergieën). Deze kennis wordt tijdens het contact met het kind gebruikt. Heeft korte gesprekjes met kinderen in de vorm van een dialoog (actie-reactie). Er is verbaal en non-verbaal contact. Verwoordt in veel situaties haar gedrag. Zij past haar lichaamshouding aan: op ooghoogte praten, door de knieën gaan bij het meekijken van spelsituaties en praten met taal die past bij de leeftijdsgroep van het kind (woordkeuze en zinsbouw). Neemt bij situaties die erom vragen (b.v. een kind is verdrietig, heeft zich pijn gedaan) het kind op de schoot of haalt het aan. Hierbij laat de PM zich leiden door de reactie van het kind. Geeft de kinderen complimentjes, maakt grapjes, heeft oogcontact. Reageert op vragen en initiatieven van de kinderen met motiverende, bemoedigende en enthousiaste bewoordingen. Stimuleert een beurtverdeling in het contact. Benoemt de initiatieven van het kind.
<p>2. De groep en het groepsproces</p>	<p>De PM: 0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Benoemt wat er gebeurt in de groep en wat het kind ziet. <p>2 - 4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Hanteert een vaste structuur waardoor de kinderen weten wat zij kunnen verwachten. Benoemt het dagritme en herhaalt dit regelmatig. Benoemt situaties in de groep en vertelt wat er gebeurt. <p>0 - 4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Begeleidt kinderen naar een nieuwe groep, nieuwe PM of nieuwe kinderen door een bezoekje vooraf aan de nieuwe groep en kennismaking met de nieuwe PM of het nieuwe kind.
<p>3. De binnen- en buitenruimte</p>	<p>De PM: 0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorgt voor een vaste volgorde van verzorgingshandelingen en een vaste plek voor spullen en speelgoed. Hierdoor is de omgeving voor baby's voorspelbaar en bekend. Zorgt ervoor dat er in de buitenruimte een duidelijk afgegrensde ruimte voor baby's aanwezig is. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Verdeelt de groepsruimte in voor kinderen herkenbare speelhoeken/-plekken. Deze zijn duidelijk begrensd of (laag) afgescheiden. Zorgt ervoor dat de kinderen overal bij kunnen en zich vrij kunnen bewegen. Zorgt ervoor dat dingen die gevaarlijk zijn, buiten hun bereik staan. Zorgt voor een zachte sfeervolle verlichting en een goede akoestiek en gebruik van natuurtinten. Zorgt dat er speelhoeken zijn waar de kinderen samen of alleen kunnen spelen.

	<ul style="list-style-type: none"> Zorgt bij de inrichting ervoor dat kinderen de mogelijkheid hebben om vanuit iedere speelhoek overzicht te houden op de hele groepsruimte.
4. De activiteiten	<p>De PM:</p> <p>0- 1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorgt ervoor dat de baby vanuit een veilige plek in contact kan staan met de groep. Stemt rustige en actieve momenten op de baby af door met hem in contact te blijven. <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Geeft kinderen de ruimte om eigen keuzes te maken en stimuleert ze hierin. Geeft het voorbeeld wat er gedaan kan worden in de speelhoeken door zelf actief mee te spelen. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Hanteert een dagschema voor de dagelijkse routine, dat hierdoor voor de kinderen herkenbaar is door middel van plaatjes, foto's of afbeeldingen. Betrekt de kinderen actief bij een overgangsmoment (tussen de ene en de andere activiteit) door mee te helpen opruimen of klaarzetten) en rituelen te gebruiken (b.v. liedje zingen). Zorgt voor een aangename sfeer door een vrolijke positieve houding (grapjes, complimentjes) waarin kinderen op hun gemak zijn en die merkbaar is doordat de kinderen hun emoties laten zien (blij, tevreden, enthousiast, boos, verdrietig). Zorgt dat de kinderen ontspannen en betrokken bezig zijn met spel door hen te begeleiden tot spel dat hun interesse heeft en te reageren op hun blijdschap, plezier en trots.
5. Speelmaterialen	<p>De PM:</p> <p>0 – 1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Sluit aan op de behoefte van de baby op basis van de informatie van de ouders (o.a. drinktempo) en geeft het een vertrouwde knuffel van thuis, een bekend muziekje of favoriet speeltje. Sluit aan op de interesse van de baby door erop te letten of de baby enthousiast en beweeglijk wordt bij het zien van het speelmateriaal of ernaar grijpt. <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Biedt vertrouwde materialen aan waarmee het kind graag speelt. Begeleidt het kind bij het ontdekken van nieuw materiaal door zelf mee te spelen en het voorbeeld te geven.

4.1.2 De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang

<p>1. Pedagogisch medewerker-kind interactie</p>	<p>De PM: 4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Begroet ieder kind op school of bij binnenkomst enthousiast en op een persoonlijke manier. Neemt van ieder kind persoonlijk afscheid met een persoonlijke opmerking of groet. Kent ieder kind bij naam en kent de persoonlijke bijzonderheden (karakter, hobby, allergieën e.d.). In het contact met het kind wordt die kennis gebruikt. Heeft korte gesprekjes met de kinderen in de vorm van een dialoog (actie-reactie). Er is verbaal en non-verbaal contact Verwoordt in veel situaties hun gedrag. Ze passen daarbij hun lichaamshouding aan (bij de kleuters op ooghoogte praten, door de knieën gaan als ze bij spelsituatie meekijken) en praten met taal die past bij de leeftijdsgroep (zinsbouw, woordkeuze). Hanteert bij situaties waarin een kind b.v. verdrietig is, zich pijn heeft gedaan) een houding die past bij de situatie (troosten, op de schoot nemen, aanhalen, arm om de schouder). Hierbij laat de PM zich leiden door de reactie van het kind. Geeft de kinderen complimentjes, maakt grapjes, knuffelt en heeft oogcontact als een kind dit nodig heeft. Geeft gericht steun aan kinderen die zich met moeite kunnen handhaven in de groep door hen bijvoorbeeld aan te moedigen aan een spelletje deel te nemen of het er actief bij te betrekken. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Weet wat de oudere kinderen aankunnen, leuk vinden, enthousiast maakt en sluit daarop aan. Er is aandacht voor het ontwikkelingsniveau, de mate van zelfredzaamheid en de persoonlijke interesses. Houdt rekening met de onzekerheid, onhandigheid of overgevoeligheid die past bij de overgang van 'middenbouw-schoolkind' naar prepuber door met reacties hierop aan te sluiten. Betrekt de oudere kinderen bij vraagstukken; vraagt naar hun mening en inbreng.
<p>2. De groep en het groepsproces</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Laat nieuwe kinderen rustig wennen op de locatie door het voor te stellen aan de andere kinderen en PM en de ruimtes/plekken met activiteiten te tonen. Eventueel worden hier andere kinderen bij betrokken. Er wordt aangesloten bij wat het kind graag wilt doen, de PM blijft in het begin in de buurt van het kind. Bereidt kinderen voor op de overgang naar een nieuwe groep door een bezoekje vooraf aan de nieuwe groep en kennismaking met de nieuwe PM. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Geeft de oudere een eigen positie in de groep met meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Kinderen zijn bekend met de regels en afspraken hieromtrent.
<p>3. De binnen- en buitenruimte</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Stemt de inrichting van de activiteitenhoeken/-ruimtes af op de activiteiten die er plaatsvinden. Zo zijn er in de rustige hoek bijvoorbeeld aanwezig: een bank, kussens, vloerkleed waar gekletst, gepuzzeld, gerust kan worden. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorgt voor een aparte chill-ruimte voor oudere kinderen die ze zelf mogen aankleden en inrichten (indien mogelijk).
<p>4. De activiteiten</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorgt dat er een programma is met routines en activiteiten in een herkenbare en vertrouwde volgorde. Wordt er afgeweken wordt dit rustig aangekondigd en besproken. Biedt duidelijke informatie over de start, verloop en einde van een activiteit. De kinderen kunnen activiteiten kiezen die passen bij hun eigen energieniveau (b.v. eerst buiten uitrazen of even rustig zitten en vertellen op de bank).
<p>5. Speelmateriaal</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorgt voor diverse spelmaterialen behorend bij de diverse hoeken. Kinderen hebben de ruimte om zelf een keuze te maken waardoor zij kunnen kiezen waar ze zich lekker bij voelen om te doen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Laat kinderen spullen van thuis meenemen (b.v. foto's van familie, huisdieren aan een fotowand).
--	--

4.2 Tweede doel: het stimuleren van de persoonlijke competenties

4.2.1 De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang

1. Pedagogisch medewerker-kind interactie	<p>De PM:</p> <p>0- 1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gebruikt de verzorgingsmomenten voor interactie met de baby. Zij zegt wat ze doet ("nu ga ik het washandje pakken") en reageert op signalen van de baby's. Ze geeft regelmatig positieve feedback ("wat fijn dat je de voetjes omhoog doet voor de sokjes"). <p>1-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleert de zelfstandigheid van kinderen door ruimte te geven om zelf iets (uit) te proberen maar in de nabijheid van hen te blijven voor hulp of 'controlepunt" voor wat wel en niet mag. <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stelt open vragen aan het kind. • Likt gesprek en reactie uit door zelf te vertellen; een opmerking te maken of zichzelf over iets hardop te verwonderen. • Inspireert de kinderen met een actieve spel houding. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft de kinderen passende uitleg, aanwijzingen en correctie. • Stimuleert de autonomie door het kind zelf te laten kiezen of te laten meedenken. • Zorgt ervoor dat een kind zich begrepen en gezien voelt door signalen van kinderen op te merken; juist te interpreteren en hierop te reageren.
2. De groep en het groepsproces	<p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleert kinderen van gelijk niveau samen te spelen (naast elkaar spelen/ associatief). Of stimuleert kinderen juist samen te spelen van verschillend niveau om van elkaar te kunnen leren. • Maakt gebruik van het groepsproces om een kind erbij te betrekken door te benoemen wat ze doen/ er gebeurt. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft gelegenheid voor spel met kinderen van dezelfde leeftijd, interesse of vriendjes.
3. De binnen- en buitenruimte	<p>0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt dat er veel vrije en schone vloerruimte aanwezig is waar baby's veilig kunnen liggen rollen en zitten. <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor een logische looproute tussen de hoeken voor de kinderen. • Zorgt ervoor dat de hoeken hun functie uitstralen door inrichting en aanwezige spullen en eventueel pictogrammen. • Bakent de hoeken af. • Biedt mogelijkheden om uit het zicht te kunnen spelen maar de kinderen en PM zijn altijd in de gelegenheid de nabijheid snel op te zoeken. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor verschillende speelhoeken die afgestemd zijn op de leeftijd van de kinderen zoals een poppenhoek, bouwboek, knutselhoek (atelier), verkleedhoek, vertel- en muziekhoek een exploratiebak (zand-water e.d.) • Zorgt voor een goede verdeling tussen drukke hoeken (zoals de bouwhoek) en rustige hoeken (zoals de leeshoek). • Zorgt voor een open ruimte voor grof motorische activiteiten en speelplekken voor andere spelactiviteiten. De kinderen kunnen er rennen, klimmen, kruipen, glijden, fietsen, schommelen en bijvoorbeeld een balspel doen. • Zorgt voor overzichtelijke buitenspeelhoeken voor de kinderen; begrenst met hekken, palen, heggen, struiken, paden e.d.
4. De activiteiten	<p>0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laat de jonge baby's gericht kijken en benoemt waar de baby naar kijkt.

	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleert de kruipers door hen bewegingsactiviteiten aan te bieden (klimmen, grijpen, kruipen). <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor een afwisseling tussen activiteiten in de grote groep, in de kleine groep en individueel. • Zorgt ervoor dat de vaste routine activiteiten een ontwikkeldoel hebben. Zo stimuleert de ene routine vooral de taalontwikkeling en de andere de motorische ontwikkeling of de ontluikende gecijferdheid. • Geeft tijdens vrij spel momenten de kinderen de ruimte om zelf keuzes te maken. • Geeft kinderen de ruimte om zelf initiatief te nemen en voegt toe in de zone van naaste ontwikkeling om ze te stimuleren. Dit doet zij door in een spelende rol actief mee te doen zonder de kinderen te corrigeren of te sturen door instructie. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maakt de speelhoeken en -materialen speelklaar. • Stemt de rust- en slaapmomenten af op de behoefte van de kinderen. • Stemt het spel- en speelmateriaal af op het pedagogisch thema van dat moment. • Speelt kindvolgend mee: ze laat de kinderen zelf spelen en ontdekken en speelt af en toe mee en herhaalt wat ze het kind ziet doen. Ze voegt daarbij iets nieuws toe aan het spel. Ze verwoordt wat ze het kind ziet doen • Zorgt voor vrij spel met gestructureerde activiteiten die diverse ontwikkelingsgebieden stimuleren. • Biedt diverse taalverrijkende activiteiten zoals voorleesmomenten, liedjes, rijmpjes, verwoorden van ervaringen. • Geeft duidelijke informatie over de start, verloop en einde van een activiteit. • Gaat dagelijks met de kinderen naar buiten. Stimuleert de kinderen tot individueel en gezamenlijk spel door activiteiten voor te stellen of samen met hen te beginnen.
5. Speelmaterialen	<p>0 -1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biedt de baby's om niet te veel te prikkelen beperkt (twee – tot drie stuks) speel- en spel materiaal aan. <p>0-2 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor divers speelmateriaal dat de zintuiglijke ontwikkeling van de baby's prikkelt zoals snoezelattributen zoals een bewegende lavalamp, voelboekjes, rammelaars, bijtringen, speelgoed dat geluid maakt, mobiels, vinger- en handpoppen, e.d. • Zorgt voor divers materiaal voor de grove motorische ontwikkeling zoals: duwkar, kiepauto, glijbaan, ballen, grote mat, klimkussen. • Zorgt voor de aanwezigheid van prentenboeken, puzzels, dozen en deksels. <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt ervoor dat kinderen het speelmateriaal voor het grote deel zelf kunnen pakken. De kinderen kennen de afspraken hierover. • Zorgt dat de plek voor de materialen is herkenbaar door doorzichtige bakken of labels. • Zorgt dat er in elke hoek materiaal aanwezig is waarmee kan worden gemanipuleerd; rollenspel gespeeld kan worden; iets kan worden gemaakt. • Zorgt dat er veel materiaal aanwezig is, gericht op het ontdekkend leren. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biedt het materiaal veelal aan op de grond of indien mogelijk aan lage tafels.

4.2.2 De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang

<p>1. Pedagogisch medewerker-kind interactie</p>	<p>De PM: 4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor een herkenbaar programma waarbij ruimte is voor nieuwe, leuke, spannende situaties die kansen bieden voor gesprek en leermomenten. • Begeleidt een kind om zelf te (leren) kiezen en initiatief te nemen. Biedt zo nodig (extra) stimulans en steun voor een kind dat zijn grenzen wil verleggen. • Ondersteunt een kind bij contacten met andere kinderen als dit nodig is of de situatie onveilig wordt. Geeft op een passende manier steun zodat het kind de betreffende situatie zelf weer aan kan. Helpt het kind om zelf tot een oplossing te komen. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Houdt rekening met de ontwikkeling in de prepuberteit door de manier van omgaan met en aanspreken van de 7+ers. Weet hoe omgaan moet worden met pre-puberaal gedrag (uitdagen, grenzen opzoeken en onvoorspelbaarheid) van 7+ers en bewaakt hierbij ieders grenzen (van de beroepskracht, de 7+er, andere groepsgenoten).
<p>2. De groep en het groepsproces</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor gewoontevorming in de groep door het consequent hanteren van rituelen binnen de hele groep of tussen (bepaalde) kinderen. Kinderen kennen elkaars gedrag, imiteren elkaar en bouwen dit –met hulp- verder uit naar nieuwe ervaringen. • Zorgt voor speelmaatjes; gelegenheid voor uitdagend en interessant spel met gelijkgestemden (leeftijd, interesse, maatjes) in kleine groepjes van 2 of meer kinderen.
<p>3. De binnen- en buitenruimte</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor voldoende materiaal voor de verschillende ontwikkelingsgebieden. • Let erop dat in de binnen- en buitenruimte spelmateriaal aanwezig is dat aanzet tot individueel en gezamenlijk spel. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Let erop dat de inrichting van (een deel van) de ruimte aansluit aan op de behoefte van de 7+er. Zij kunnen zich daar terugtrekken voor ontspanning (chillen, gamen, hangen) of thema-activiteiten (bv mode-atelier, acrobatiekruimte, werkplaats met gereedschap).
<p>4. De activiteiten</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biedt kinderen gelegenheid om zich te ontspannen en/of de schooldruk af te reageren. • Zorgt voor activiteiten waaruit kinderen kunnen kiezen en die passen bij hun eigen interesse en energieniveau. • Sluit aan op wensen en ideeën van een kind bij het organiseren van activiteiten. • Zorgt voor een programma dat bestaat uit vrij spel en gestructureerde individuele en groepsactiviteiten. De activiteiten zijn gevarieerd en bieden zowel rustmomenten als actieve uitdaging. Kinderen hebben er plezier en zin in. Ieder kind krijgt leer-/ervaringskansen naar eigen wens en behoefte. • Plant activiteiten met een doel (bijv. fantasie- en rollenspel, ontdekken, sport, natuur). • Geeft passende steun bij het ontdekken en verrijken van spelmogelijkheden. Verwoordt daarbij wat er gebeurt en biedt nieuwe kansen voor vervolgspeel. Maakt soms even deel uit van de spelsituatie, een laat de regie daarbij bij de kinderen. • Maakt gebruik van de omgeving om de leefwereld van kinderen te verbreden, in aansluiting op interesse of thematisch programma (park, winkel, boerderij, werkplaats, station).
<p>5. Speelmateriaal</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor voldoende materiaal voor de verschillende ontwikkelingsgebieden. • Zorgt voor gesloten en open spelmateriaal waar kinderen mee kunnen ontdekken en fantaseren. Zorgt voor specifieke speelhoeken/-gebieden (bv computerhok, bouwmaterialenhoek, werkplaats met gereedschap). • Let erop dat het spelmateriaal zichtbaar en bereikbaar is voor kinderen. Maakt duidelijk wat ze zelf mogen pakken en wat zij aan de Pm moeten vragen. Zorgt dat de kinderen de afspraken hierover kennen. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft de 7+ers ruimte voor eigen keuzes en biedt activiteiten aan die passen bij hun niveau en interesse. • Zorgt dat er voor de 7+ers voldoende uitdaging is dankzij materiaal, activiteiten, spelvormen of taken. Hier zit een mate van exclusiviteit in voor deze groep gezien de moeilijkheidsgraad, de zelfredzaamheid of de beschikbaarheid.

4.3 Derde doel: het stimuleren van de sociale competenties

4.3.1 De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang

1. Pedagogisch medewerker-kind interactie	<p>De PM:</p> <p>0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Wijst de baby's op de andere kinderen en hun activiteiten en verwoordt wat ze doen. <p>1-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Stimuleert de kinderen om emotievolle momenten (spannend, verdrietig, blij) te leren delen door deze te verwerken in een gesprekje, spelvorm of boekje.
2. De groep en het groepsproces	<p>0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Betrekt de groepsgenootjes bij de baby's en andersom. Baby's worden bij elkaar gezet zodat zij onderling (oog)contact kunnen maken en op elkaar kunnen reageren. Benoemt wat er gebeurt in het contact tussen de baby en de anderen. <p>1-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Stimuleert de wederzijdse relatie en interactie door samen met de kinderen te praten, kinderen naar elkaar te laten luisteren, plezier te maken en ervaringen te delen (bijvoorbeeld door te vragen naar ervaringen tijdens een weekend of vakantie). Helpt kinderen actief om sociale vaardigheden met groepsgenootjes te ontwikkelen (b.v. leren delen, naar elkaar luisteren, wachten, elkaar helpen). Grijpt in bij negatieve interacties en helpen de kinderen om deze stop te zetten of op te lossen. De kinderen krijgen kans om te vertellen wat de reden van het conflict is. De PM legt uit waarom er wordt ingegrepen en wat wél de bedoeling is. Benoemt en belooft het zelf oplossen van een (bijna) conflict.
3. De binnen- en buitenruimte	<p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zet zich in voor een positieve sfeer door zorg voor de inrichting (netjes, sfeervolle lampen, kleden en kussens e.d.) en aankleding van ruimte (hoekjes, open ruimtes, terugtrekplekjes). <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorgt voor de mogelijkheid om zich terug te trekken in hoeken. Er is een open ruimte om in de grote groep te bewegen en of kringactiviteiten te doen; er zijn afgebakende hoeken om met kleinere groepjes te spelen.
4. De activiteiten	<p>1-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zet gerichte activiteiten en materialen in om kinderen te laten samenspelen. Op passende wijze (zonder verstoren) wijzen zij kinderen op elkaars mogelijkheden. De groep als geheel wordt benut voor gezamenlijke ervaringen (rituelen, groepsgesprek, imitatie). Moedigt de interactie tussen de groepsgenootjes aan. Zij helpt de kinderen om contact met elkaar te maken door spel aan te bieden dat aanzet tot overleg, afstemmen, elkaar helpen, emoties delen. Laat veel initiatief voor samenspel over aan de kinderen maar grijpt in als kinderen niet mee mogen of kunnen doen. Zij helpt de hen om er samen weer uit te komen. Stimuleert samenspel op het passende niveau; naast elkaar; kort samenspel of samenspel.
5. Speelmateriaal	<p>1-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Betrekt de kinderen actief bij het klaarzetten van dingen en het opruimen van speelhoeken en speelmaterialen. Zij geeft kinderen positieve feedback en waardering als zij actief meedoen. Zorgt voor de aanwezigheid van voldoende van hetzelfde materiaal zodat kinderen naast en met elkaar met hetzelfde kunnen spelen.

4.3.2 De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang

<p>1. Pedagogisch medewerker-kind interactie</p>	<p>De PM: 4-6 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Benut emotievolle momenten (spannende, verdrietige, blij) om kinderen te leren om emoties te delen en verwoorden. Dit wordt gestimuleerd door de situatie of emotie samen te verwerken (rituelen, groepsgesprek, imitatie). <p>7-9 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Stimuleert het zelfvertrouwen van kinderen door hen gelegenheid te geven vaardigheden die zij niet zo goed beheersen (b.v. lezen of tekenen) samen te oefenen. <p>10-12 jaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van kinderen als ze hun gedrag wilt bijsturen. <p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Merkt de signalen op die een kind afgeeft en probeert deze te begrijpen en gaat daar op een warme ondersteunende manier mee om afgestemd op het kind en de situatie. De PM benoemt bijvoorbeeld de emotie en vraagt of deze klopt. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Sluit aan op de sociale omgangsvormen van meisjes en jongens (overdreven stoer, uitdagen, klieren, storen, roddelen, imiteren).
<p>2. De groep en het groepsproces</p>	<p>4-6 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Verheldert de groepsstructuur en regels door zelf het goede voorbeeld te geven. De PM stimuleert de kinderen om samen te spelen door ze bijvoorbeeld bij het spel te betrekken. Geeft voldoende ruimte aan kinderen om alleen, in duo's of groepen te spelen. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Is alert op processen als pesten of kinderen van deelname aan groepsactiviteiten uitsluiten en bespreekt dit met de kinderen. De PM stelt samen met de kinderen gedragsregels op: "zo gaan we met elkaar om op de BSO". Zorgt voor een gedifferentieerd aanbod aan activiteiten waarbij verschillende talenten aangesproken worden (zoals een teamsport, escape-room, nerf-battle, Larf, rollenspel). <p>10-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Helpt kinderen actief om sociale vaardigheden met groepsgenootjes te ontwikkelen (b.v. leren delen, naar elkaar luisteren, wachten, helpen) Grijpt in bij negatieve interacties en helpt de kinderen om deze stop te zetten of op te lossen. De kinderen krijgen de kans om te vertellen wat de reden van het conflict is. De PM legt uit waarom er wordt ingegrepen en wat wél de bedoeling is. Benoemt en beloont een kind dat zelf een (bijna) conflict oplost. <p>4-12 jaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Geeft ruimte voor spelen met vaste vriendjes en stimuleert ook het contact tussen kinderen die elkaar niet direct opzoeken.
<p>3. De binnen- en buitenruimte</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zet zich in voor een positieve sfeer door grapjes te maken, behulpzaam te zijn en aandacht en zorg te hebben voor alle kinderen. Spreekt de kinderen aan op hun medeverantwoordelijkheid voor een positieve sfeer en omgang met elkaar. Zorgt voor voldoende plekken waarbij kinderen in tweetallen of groepjes aan de slag kunnen of lekker (alleen) kunnen hangen. Zorgt voor een uitdagende buitenruimte: er zijn verschillende plekken waar kinderen vrij kunnen spelen, verstoppen en ontdekken. Er is voldoende overzicht en ruimte voor een groepsactiviteit.
<p>4. De activiteiten</p>	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> Zet gerichte activiteiten in om kinderen te laten samenspelen. Op passende wijze (zonder verstoren) wijzen zij kinderen op elkaars kennis en kunde. Moedigt interactie tussen de groepsgenootjes aan door spel aan te bieden dat aanzet tot overleg, afstemmen, elkaar helpen, emoties leren, van elkaar leren. Laat veel initiatief voor samenspel over aan de kinderen. Ze grijpt in als kinderen niet mee kunnen of mogen doen. De PM helpt de kinderen om er weer samen uit te komen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Biedt de kinderen de mogelijkheid om wensen of ideeën voor verandering kenbaar te maken. Dit gebeurt op basis van samen beslissen en rekening houden met elkaar. • Betreft de kinderen actief bij het klaarzetten van dingen en opruimen. • Geeft de kinderen daarbij positieve feedback en waardering als zij hierbij actief betrokken zijn
5. Speelmaterialen	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zet gerichte materialen in om kinderen te laten samenspelen. • Zorgt dat er voldoende materiaal aanwezig is om samen hetzelfde spel te kunnen spelen.

4.4 Vierde doel: de overdracht van normen en waarden(cultuur)

4.4.1 De pedagogische middelen in de dagopvang en peuteropvang

<p>1. Pedagogisch medewerker-kind interactie</p>	<p>De PM: 0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laat zich door de reacties van de baby leiden bij het uitvoeren van de verzorgingsmomenten. Zij verwoordt wat er gebeurt zowel bij het betreffende kind als de omgeving (geluiden, ander kind dat komt kijken). • Benoemt wat de andere kinderen doen als de baby naar hen ligt te kijken. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft het goede voorbeeld van sociale vaardigheden in de omgang met andere kinderen door vriendelijk te zijn, te luisteren, mee te leven, te troosten, helpen en samen te werken. • Hanteert afspraken, regels en omgangsvormen op een eenduidige en consequente wijze. Zij blijft daarbij rekening houden met de situatie: haar optreden sluit aan bij het gedrag en de behoefte van individuele kinderen. <p>1-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begeleidt (nieuwe) kinderen actief bij de huisregels. Ze legt op een positieve manier uit wat van het kind verwacht wordt door uit te vertellen wat er mag.
<p>2. De groep en het groepsproces</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor gewoontevorming door rituelen te hanteren in de groep (liedjes, muziek, pictogrammen e.d.). <p>1-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leert kinderen omgaan met elkaar (verschillen in leeftijd, karakter, cultuur, talent) en met elkaars emoties. Hiervoor organiseert zij groepsmomenten om de kennismaking en groepsvorming te stimuleren.
<p>3. De binnen- en buitenruimte</p>	<p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Draagt zorg voor een goede kwaliteit van licht, lucht en geluid voor de geestelijke en fysieke gezondheid van kinderen. • Gaat met de kinderen minimaal een gericht moment per dag buiten spelen. <p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stelt de inrichting van de ruimtes zodanig op dat deze de regels en afspraken over het gebruik ervan uitlokken (b.v. dozen met dezelfde spullen: kurken, verf, klei, wc-rollen e.d.). • Ruimt samen met de kinderen de ruimtes op; is een pedagogische activiteit.
<p>4. De activiteiten</p>	<p>0-1 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor 'open activiteiten' waardoor de baby's zelf speelmaterialen kunnen uitproberen op hun eigen manier (b.v. verven op een groot vel). • Zorgt dat de kinderen kunnen klimmen en klauteren op zacht klimmateriaal of kussens; de stappers kunnen een kar met spulletjes duwen. • Doet 'kiekeboe'-spelletjes (het verdwijnen en weer tevoorschijn komen vinden baby's heel spannend). • Zorgt voor speeltjes waarin baby's iets in kunnen stoppen en er weer uithalen. • Vertelt, leest voor en zingt samen met de kinderen liedjes. • Koppelt overgangsmomenten (spelen- eten - slapen- naar buiten) aan een liedje of muziekje en benoemt wat er gaat gebeuren zodat baby's dit leren herkennen. <p>0-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bouwt het dagprogramma op met vaste rituelen en bekende afspraken. Kinderen weten wat er gaat gebeuren en wat er van hen wordt verwacht. Gebruikt eventueel pictogrammen om overgangsmomenten te ondersteunen. • Geeft het goede voorbeeld door gezond te eten, veel te bewegen en niet te snoepen/roken in het bijzijn van kinderen.
<p>5. Speelmaterialen</p>	<p>2-4 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maakt afspraken met de kinderen over het opruimen en dingen op de vaste plek zetten of terugleggen. • Leert de kinderen hoe ze met speelmaterialen om moeten gaan zodat ze niet beschadigd raken (een boekje gooi je niet op de grond, maar zet of leg je voorzichtig terug). • Leert goede speelmogelijkheden aan door het goede voorbeeld te geven en door uit te lokken samen aan de slag te gaan en te benoemen wat wenselijk is tijdens het handelen.

4.4.2 De pedagogische middelen in de buitenschoolse opvang

1. Pedagogisch medewerker-kind interactie	<p>De PM: 4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begeleidt (nieuwe) kinderen actief bij het leren kennen en omgaan met de afspraken in de groep. Ze legt uit wat van het kind verwacht wordt. Ze doet dit op een positieve manier door uit te leggen wat er wél mag. • Legt uit waarom afspraken, regels en omgangsvormen belangrijk zijn. Het is voor de kinderen duidelijk wat het gevolg is van het negeren of overtreden van deze afspraken. • Legt uit wat de gevolgen van ongewenste daden zijn voor een ander en voor de gevoelens van een ander. • Geeft de kinderen invloed op het opstellen en evalueren van (een aantal) regels en afspraken. • Toont respect voor ieder kind en geeft kinderen uitleg hoe met elkaars verschillen om te gaan. • Geeft het goede voorbeeld van sociale vaardigheden in de omgang met andere kinderen door vriendelijk te zijn, te luisteren, mee te leven, te troosten, te helpen en samen te werken. • Geeft het goede voorbeeld met betrekking tot een gezonde leefstijl (gezond eten en drinken, actief bewegen, buitenactiviteiten, hygiëne) in het bijzijn van kinderen. Praat hierover met de kinderen, geeft informatie over gezondheid en helpt kinderen om gezonde keuzes te maken.
2. De groep en het groepsproces	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leert kinderen omgaan met elkaar (verschillen in leeftijd, karakter, cultuur, talent) en met elkaars emoties. Ze organiseert activiteiten om kennismaking en groepsvorming te stimuleren. • Zet kinderen aan tot sociaal gedrag b.v. door elkaar te helpen, op de beurt te wachten, anderen te laten uitpraten. <p>7-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hanteert voor het gedrag van de oudere kinderen in bepaalde situaties aangepaste regels (zelf drinken pakken, alleen naar huis gaan op een bepaalde tijd). • Treedt op gepaste wijze in contact met de kinderen. "Puberale kwesties" (morele dilemma's, seksualiteit, verliefdheid, fysieke ontwikkeling) wordt zorgvuldig maar met gepaste distantie besproken met een kind. Geeft het kind de ruimte om eigen verhaal te doen en oordeelt niet.
3. De binnen- en buitenruimte	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt dat er informatie aanwezig is waardoor kinderen weten welke afspraken of regels op die plaatsen en in de gehele ruimte gelden. • Draagt zorg voor een goede kwaliteit van licht, lucht en geluid voor de geestelijke en fysieke gezondheid van kinderen. • Draagt zorg voor een opgeruimde ruimte in samenwerking met de kinderen.
4. De activiteiten	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor gewoontevorming door het consequent hanteren van rituelen.
5. Speelmateriaal	<p>4-12 jaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor de materialen en geeft het goede voorbeeld daarmee aan de kinderen door er voorzichtig mee om te gaan en gebruikt materiaal schoon te maken.